EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2024.3.13.
COM(2024) 123 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

a nyolcadik környezetvédelmi cselekvési program félidős felülvizsgálatáról

{SWD(2024) 60 final}

1. BEVEZETÉS 2
2. ELŐREHALADÁS A KIEMELT CÉLKITŰZÉSEK TERÉN 3
2.1. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának gyors és előrelátható csökkentése, az ilyen gázok természetes elnyelésének növelése 3
2.2. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás megerősítése és általános érvényesítése, beleértve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket is 7
2.3. Tiszta körforgásos gazdaság 9
2.4. Szennyezőanyag-mentesség a mérgező anyagoktól mentes környezetért 12
2.5. A biológiai sokféleség védelme, fenntartása és helyreállítása 14
2.6. A termelésből és a fogyasztásból eredő környezeti és éghajlati terhelés csökkentése 17
3. EGYES ELŐFELTÉTELEK KAPCSÁN ELÉRT ELŐREHALADÁS 19
3.1. Végrehajtás, érvényesítés és környezeti jogállamiság 20
3.2. Az átállás finanszírozása 20
3.3. Az integrált politikai döntéshozatal irányítása 22
3.4. Fenntartható üzleti modellek a reziliens gazdaságért 23
3.5. Igazságos átmenet és környezeti méltányosság 23
3.6. A környezet és az egészség közötti kapcsolat 25
3.7. Digitalizáció 26
3.8. Globális felhasználás 26
4. A HALADÁS MÉRÉSE 27
5. KÖVETKEZTETÉSEK 28

1. BEVEZETÉS

Az európai zöld megállapodás elismeri az éghajlatváltozás és a környezetkárosodás generációs kihívásának súlyosságát, amely a tudósok – és egyre inkább a közgazdászok – szerint kritikus pontot érhet el[1]. Olyan pályára állította az EU-t, amely révén „*2050-re a világ első klímasemleges kontinensévé*” válhat, „*amely erőforrás-hatékony, és ennek az átállásnak egyetlen ember vagy térség sem lesz vesztese*”[2]. Átalakító erejű menetrendet határoz meg az Unió számára, hogy olyan modern és versenyképes gazdasággá váljon, amely ellenáll a külső sokkhatásoknak és lehetővé teszi az emberek számára, hogy egészséges környezetben méltóságban és jólétben éljenek.

A zöld megállapodásra építve a **nyolcadik környezetvédelmi cselekvési program**[3] meghatározza a környezetvédelmi és éghajlat-politikai fellépés kereteit 2030-ig: hat kiemelt tematikus célkitűzést határoz meg 2030-ra, valamint hosszú távú kiemelt célként tűzi ki, hogy 2050-re a magas életminőséget bolygónk tűrőképességének határain belül kell fenntartanunk. Azonosítja az előfeltételeket, amelyek valamennyi ágazat számára lehetővé teszik e célkitűzések koherens módon történő elérését. E program végrehajtása alapvető fontosságú az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó menetrendjében és annak fenntartható fejlődési céljaiban meghatározott környezetvédelmi és éghajlat-politikai célkitűzések, valamint a multilaterális környezetvédelmi és éghajlatvédelmi megállapodásokban kitűzött célkitűzések eléréséhez is.

A nyolcadik környezetvédelmi cselekvési program 5. cikkének (1) bekezdésével összhangban ez a jelentés a program kiemelt tematikus célkitűzéseinek megvalósításában elért eredmények **félidős felülvizsgálatát**[4] nyújtja. Megvizsgálja az előfeltételek állapotát, valamint az előrehaladást a rendszerszintű változások nyomon követése és értékelése terén. A jelentést bizottsági szolgálati munkadokumentum kíséri, amely mélyebb betekintést nyújt az egyes kiemelt célkitűzésekre, a támogató keretre és a nyomon követésre, valamint a program 2050-re vonatkozó jövőképére vonatkozóan.

Ez a félidős felülvizsgálat az **Európai Környezetvédelmi Ügynökség (EEA) által** a program célkitűzéseinek[5] előrehaladásáról készített, a nyolcadik környezetvédelmi cselekvési program nyomonkövetési keretén alapuló nyomonkövetési jelentésre[6] támaszkodik. Figyelembe veszi továbbá a tagállami szakértőkkel és érdekelt felekkel folytatott megbeszéléseket, a véleményezési felhívásra[7] adott visszajelzéseket és az egyéb kapcsolódó megállapításokat.

Összességében az EU ambiciózus intézkedései előrelépést eredményeztek, különösen az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentése, a levegőminőség javítása és a zöld átállást

[1] https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf. A Világgazdasági Fórum globális kockázatokról szóló 2024. évi jelentése rámutat arra, hogy rövid és hosszú távon a legjelentősebb kockázatot az éghajlatváltozás és a környezetkárosodás jelenti.
[2] COM(2019) 640 final.
[3] Az (EU) 2022/591 határozat.
[4] Az (EU) 2022/591 határozat 4. cikke.
[5] https://www.eea.europa.eu/publications/european-union-8th-environment-action-programme
[6] COM(2022) 357 final.
[7] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14080-8-kornyezetvedelmi-cselekvesi-program-Felidos-felulvizsgalat_hu.

támogató finanszírozás mozgósítása terén. **A 2030-ra kitűzött célok elérhetők**, ha a tagállamok teljesítik a szakpolitikák és jogszabályok végrehajtására vonatkozó kötelezettségvállalásaikat.

További erőfeszítésekre van azonban szükség a fenntartható termelés és fogyasztás felé való elmozduláshoz. Ehhez többek között olyan megfelelő alternatívákat kell feltárni a főbb gazdasági ágazatokban az érintett érdekelt felekkel együtt, amelyek egyúttal az EU versenyképességét is biztosíthatják. Az uniós fogyasztás változatlanul olyan hatásokkal jár, amelyek bizonyos szempontból átlépik bolygónk tűrőképességét. Emellett, bár az elmúlt néhány évben jelentős eredményeket sikerült elérni – ideértve a megújuló energia nagy fokú elterjedését és a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőség mérséklődését – az EU tovább csökkenthetné a nyersanyagok és a fosszilis erőforrások felhasználását. Ez hozzájárulna a levegő-, a víz- és a talajszennyezés csökkenéséhez, valamint a biológiai sokféleség visszaszorulásának mérséklődéséhez, és ezáltal enyhítené az ökoszisztémákra és az értékláncokra nehezedő nyomást.

Mindezek fényében alapvető fontosságú **az európai zöld megállapodás keretében hozott, a nyolcadik környezetvédelmi cselekvési programban tükröződő ambiciózus intézkedések elfogadása és teljes körű végrehajtása** annak érdekében, hogy valódi hatást érjünk el helyi szinten, továbbá megvalósuljon az uniós gazdaság és társadalom hosszú távú rezilienciája.

2. ELŐREHALADÁS A KIEMELT CÉLKITŰZÉSEK TERÉN

2.1. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának gyors és előrelátható csökkentése, az ilyen gázok természetes elnyelésének növelése

Az éghajlatváltozás fokozódik, és mind az Unióban, mind világszerte egyre súlyosabb hatást gyakorol az emberekre, a természetre és a gazdaságokra.

Az **EU jó eredményeket ért el a nettó ÜHG-kibocsátás csökkentésére irányuló célkitűzés megvalósítása terén. Többet kell azonban tennünk a földhasználati, földhasználat-megváltoztatási és erdőgazdálkodási (LULUCF) ágazatból származó, szénelnyelőkkel végzett nettó ÜHG-elnyelésre vonatkozó célérték elérése érdekében.** Ebben az ágazatban negatív uniós tendenciák figyelhetők meg: az EU szénelnyelői ugyanis fogyatkoznak, és egyes tagállamokban a földhasználati ágazat elnyelés helyett kibocsátást termel.

Összességében, a 2022. évi adatok szerint **az EU belföldi nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátása** (a nemzetközi légi közlekedést nem számítva) **folyamatosan csökken**, 2022-re 32,5 %-kal esett vissza (1990-hez képest)[8]. Az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentésére vonatkozóan 2030-ra kitűzött uniós célérték (az 1990-es szinthez képest legalább −55 %) elérése és a klímasemlegesség 2050-re történő megvalósítása érdekében azonban **fel kell gyorsítani a kibocsátáscsökkentés ütemét, hogy majdnem megháromszorozzuk** az elmúlt évtizedben elért **átlagos éves csökkentési mértéket**. Az éghajlatváltozás mérséklését célzó korábbi törekvésekhez képest a legjelentősebb mértékű kibocsátáscsökkentésre az épületek és

[8] COM(2023) 653 final.

a közlekedés esetében van szükség, ahol a dekarbonizáció üteme lassú, sőt az ellenkező irányba halad.

A **földhasználatból, földhasználat-változásból és erdőgazdálkodásból származó, szénelnyelőkkel végzett nettó ÜHG-elnyelésre vonatkozó célérték eléréséhez** elengedhetetlen a szén-dioxid-eltávolítás jelentős növelése**.**

Az EU a 2021-ben elfogadott **európai klímarendeletben**[9] jogilag kötelező erejű célt tűzött ki a gazdaság egészére kiterjedő **klímasemlegesség és reziliencia 2050-ig történő elérésére**. Az európai klímarendelet időközi célértékként határozta meg, hogy a nettó (az elnyelések levonása után számított) üvegházhatásúgáz-kibocsátást 2030-ra az 1990-es szinthez képest legalább 55 %-kal kell csökkenteni.

Az **„Irány az 55 %!" intézkedéscsomag**[10] az EU-t az éghajlat-politikai céljainak méltányos, költséghatékony és versenyképes módon történő eléréséhez szükséges pályára állítja. Az EU elfogadta a legfontosabb javaslatok többségét a csomagból[11], amely – ha teljeskörűen végrehajtásra kerül – biztosítani fogja a 2030-ra kitűzött, a nettó ÜHG-kibocsátásra vonatkozó aktualizált célérték uniós teljesítését. Ambiciózusabbá vált **felülvizsgált uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer**: 2030-ra 62 %-kal csökkenti a kibocsátásokat a 2005-ös szinthez képest, és ezt kiterjeszti a nemzetközi tengeri szállításra is. Új, külön kibocsátáskereskedelmi rendszer vonatkozik majd a közúti közlekedésre és az épületekre, valamint az alacsony kibocsátású ágazatokban végzett tüzelőanyag-égetésre (ETS2)[12], ami 2030-ra 42 %-os kibocsátáscsökkentést jelent a 2005-ös szinthez képest.

Az EU úgy határozott, hogy 29 %-ról 40 %-ra emeli a **közös kötelezettségvállalási rendeletben**[13] 2030-ra meghatározott átfogó kibocsátáscsökkentési célértéket, amely a belföldi közlekedésből (a légi közlekedésből származó szén-dioxid kivételével), az épületekből, a mezőgazdaságból, a kisvállalkozásokból és a hulladékból származó ÜHG-kibocsátásra vonatkozik 2005-höz képest, és **felülvizsgálja az egyes tagállamok 2030-ra vonatkozó célértékeit**.

A földhasználatról, a **földhasználat-változtatásról és az erdőgazdálkodásról** (LULUCF) szóló új rendelet[14] 2030-ra 310 millió tonna szén-dioxid-egyenértéknek megfelelő nettó elnyelésre vonatkozó, átfogó uniós szintű célkitűzést határoz meg.

[9] Az (EU) 2021/1119 rendelet.
[10] COM(2021) 550 final.
[11] Az intézkedéscsomag magában foglalja a felülvizsgált uniós kibocsátáskereskedelmi irányelvet, az épületekre, a közúti közlekedésre és az üzemanyagokra vonatkozó új kibocsátáskereskedelmi rendszert, a piaci stabilizációs tartalékot, a közös kötelezettségvállalási rendeletet, a személygépkocsikra és a kisteherautókra vonatkozó szén-dioxid-kibocsátási előírásokat, a földhasználatról, a földhasználat-változtatásról és az erdőgazdálkodásról szóló rendeletet, az importáruk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmust, a Szociális Klímaalap létrehozását, a FuelEU Maritime kezdeményezést, az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájáról szóló rendeletet, a ReFuel EU Aviation kezdeményezést, az energiahatékonysági irányelvet és a megújulóenergia-irányelvet. Csak a javasolt felülvizsgált energiaadó-irányelv tekintetében van még függőben a megállapodás.
[12] A 2003/87/EK irányelvet módosító (EU) 2023/959 irányelv.
[13] Az (EU) 2023/857 rendelet.
[14] Az (EU) 2023/839 rendelet.

A Bizottság 2022-ben és 2023-ban további javaslatokat tett a klímasemlegességre való méltányos és inkluzív átállás felgyorsítására. A Parlament és a Tanács például megállapodásra jutott a fluortartalmú üvegházhatású gázokról (F-gázokról) szóló, felülvizsgált rendelet[15] tárgyában, amely tovább fogja csökkenteni az említett, rendkívül erős üvegházhatású gázok kibocsátását. A Bizottság ambiciózusabb kibocsátáscsökkentési célokat javasolt a nehézgépjárművek esetében[16]. Előterjesztette továbbá a REPowerEU tervet[17], amely az „Irány az 55 %!" intézkedéscsomagra alapozva konkrét intézkedéseket tartalmazott az EU orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való energiafüggőségének csökkentésére, valamint az európai zöld megállapodás végrehajtásának új intézkedésekkel történő felgyorsítására. A Bizottság az EU nyitott stratégiai autonómiájának és versenyképességének fokozása, az innováció fellendítése (különösen a zöld technológiák tekintetében), valamint a zökkenőmentes éghajlatvédelmi átállás érdekében a zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari tervet terjesztett elő. E célkitűzések eléréséhez a „nettó zéró" iparról szóló jogszabály és a kritikus fontosságú nyersanyagokról szóló jogszabály[18] jelenti a fő jogi keretet.

Annak érdekében, hogy az EU 2050-re elérje a klímasemlegességet, majd ezt követően negatív kibocsátásra térjen át összesített ÜHG-költségvetésének minimalizálása érdekében, szükség lesz a **szén-dioxid-eltávolításra**[19]. A magas színvonalú, uniós tanúsítvánnyal ellátott szén-dioxid-eltávolítás biztosítása érdekében a Bizottság javaslatot nyújtott be a **szén-dioxid-eltávolítás tanúsítására** szolgáló szabályozási keretre[20]. Ennek célja átlátható és hiteles irányítási keret kialakítása, többek között a tanúsítási módszerek kidolgozása, a szén-dioxid-eltávolítási tevékenységekbe történő további beruházások ösztönzése és e tevékenységek fokozott alkalmazása érdekében. A Bizottság 2024 februárjában közleményt adott ki az ipari szén-dioxid-gazdálkodásról a klímasemlegesség 2050-ig történő elérésére, majd azt követően a negatív kibocsátásokra irányuló uniós fellépés támogatása jegyében.

A **biológiai sokféleséggel, a talajjal és az erdőkkel kapcsolatos stratégiák** révén az EU ambiciózus célokat tűzött ki az ökoszisztémák, különösen a szénben gazdag ökoszisztémák védelmére. A természet helyreállításáról szóló rendelet[21] hozzá fog járulni **a leromlott állapotú, különösen a szén-dioxid-leválasztás és -tárolás szempontjából nagy potenciállal bíró ökoszisztémák**, például az erdők, a tőzeglápok és a vizes élőhelyek **helyreállításához**. Az EU azon kötelezettségvállalása, hogy legalább **3 milliárd további fát** ültet 2030-ig, szintén hozzájárul az éghajlatváltozás mérséklésére irányuló fellépéshez. Az **erdőirtásmentes termékekről** szóló rendelet[22], amely biztosítja, hogy az uniós fogyasztás és termelés ne

[15] COM(2022) 150 final.
[16] COM(2023) 88 final.
[17] COM(2022) 230 final.
[18] További információkért lásd a 2023. évi éghajlat-politikai eredményjelentést.
[19] ESABCC (2023), Scientific advice for the determination of an EU-wide 2040 climate target and a greenhouse gas budget for 2030–2050 (Tudományos szakvélemény az EU egészére kiterjedő, 2040-re kitűzött éghajlat-politikai cél és a 2030–2050-es időszakra vonatkozó ÜHG-költségvetés meghatározásáról), DOI: 10.2800/609405.
[20] COM(2022) 672 final.
[21] COM(2022) 304 final.
[22] Az (EU) 2023/1115 rendelet.

járuljon hozzá az erdőirtáshoz, szintén fontos eszközt jelent az éghajlatváltozás elleni küzdelemben és a biológiai sokféleség csökkenésének megállításában.

Kulcsfontosságú az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag **teljes körű végrehajtása** és a **megfelelő beruházások** mozgósítása (lásd a 3.2. szakaszt). Egyes tagállamok esetében az előrehaladás elmarad a hosszú távú éghajlat-politikai célok eléréséhez szükséges fellépés szintjétől.

Az aktualizált nemzeti energia- és klímatervek (NEKT) tervezetében szereplő információk alapján 2030-ra a nettó ÜHG-kibocsátás a becslések szerint 51 %-kal lesz alacsonyabb, mint 1990-ben[23], vagyis 4 százalékponttal elmarad a klímarendeletben meghatározott 55 %-os célértéktől. Ez a becslés figyelembe veszi a LULUCF-ágazatnak az „Irány az 55 %!” célkitűzéshez való hozzájárulására vonatkozó plafont, amelyet 225 Mt CO_2-egyenértékben határoztak meg. A LULUCF-ágazat e plafont meghaladó hozzájárulásának hozzáadása összesen 51,7 %-os kibocsátáscsökkentést eredményezne. Az aktualizált nemzeti energia- és klímatervek tervezeteiben meghatározott teljesítési pálya alapján az EU várhatóan nem valósítja meg 2050-re a klímasemlegességet[24]. Bár a kibocsátás az EU-ban 1990 óta 32,5 %-kal csökkent[25], az aktualizált nemzeti energia- és klímatervek tervezeteiben szereplő előrejelzett kibocsátások elemzése rávilágít arra, hogy nagyobb sebességre kell kapcsolni. Az aktualizált nemzeti energia- és klímatervek tervezetei közelebb visznek minket az EU 2030-as céljainak eléréséhez, azonban kétség kívül további erőfeszítésekre van szükség az elfogadott „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag végrehajtásának felgyorsítása érdekében. A tagállamoknak 2024 júniusáig kell aktualizálni terveiket, aminek során mérlegelik, hogy miként lehetne fokozni a szakpolitikákat és a beruházásokat annak érdekében, hogy teljesüljön a 2030-ra kitűzött legalább 55 %-os nettó ÜHG-kibocsátáscsökkentési cél.

Az európai klímarendeletnek megfelelően a Bizottság 2024 februárjában közleményt és részletes hatásvizsgálatot tett közzé az **EU 2040-re vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzéséről**, amely a 2030-ra kitűzött köztes céltól **a 2050-ig elérendő klímasemlegesség** felé vezető utat segít kijelölni. A 2040-re vonatkozó cél kiszámíthatóságot biztosít a döntéshozók és a befektetők számára ahhoz, hogy az EU továbbra is jó úton haladjon a klímasemlegesség felé és a 2030-as célok megvalósítása támogatást élvezzen. Emellett határozott jelzést jelent az EU partnereinek világszerte, hogy fokozni kell a globális szintű fellépést az éghajlatváltozás ellen.

A Bizottság közleménye párbeszédet indít az érdekelt felekkel a 2040-ig tartó útról. Az európai klímarendeletnek e célérték beillesztése érdekében történő módosítására irányuló jogalkotási javaslatról, valamint a 2030 utáni időszakra vonatkozó szakpolitikai keretről már a következő Bizottság fog dönteni. Az elfogadott célérték képezi majd az EU új, nemzetileg meghatározott

[23] Nettó teljes ÜHG-kibocsátás, beleértve a LULUCF-ágazatot és kizárva a nemzetközi közlekedést.

[24] A 2023. évi éghajlat-politikai eredményjelentés becslése szerint az uniós tagállamoknak még további mérséklési intézkedéseket kell hozniuk a klímasemlegesség 2050-ig történő elérése érdekében, hogy mintegy 1 600 millió tonna CO_2-egyenértéknyi (azaz 34 százalékpontnyi) csökkentést érjenek el. A nemzeti energia- és klímatervekben megadott adatok összhangban vannak ezzel a megállapítással.

[25] 2023. évi éghajlat-politikai eredményjelentés, COM(2023) 653 final.

hozzájárulásának alapját, amelyet 2025-ben a Párizsi Megállapodás valamennyi részes felének be kell nyújtania.

2.2. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás megerősítése és általános érvényesítése, beleértve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket is

Az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület legutóbbi értékelő jelentéseinek előrejelzése szerint gyakoribbá és súlyosabbá válnak az időjárással és az éghajlattal összefüggő szélsőséges események, például az árvizek, az aszályok és a hőhullámok. Mindez akkor is be fog következni, ha a legkedvezőbb forgatókönyv realizálódik, vagyis ha a Párizsi Megállapodás céljainak elérése érdekében megvalósul az üvegházhatásúgáz-kibocsátás gyors és meredek globális csökkentése.

Máris érezhetők az **éghajlatváltozásnak** az ökoszisztémákra, a társadalmi-gazdasági ágazatokra, valamint az emberek egészségére és jóllétére gyakorolt **hatásai**.

Európában az időjárással és az éghajlatváltozással összefüggő események **sok emberéletet követeltek**, főként a hőhullámok miatt: 1980 és 2020 között a becslések szerint 85 000 és 145 000 közé tehető a halálesetek száma[26]. Becslések szerint 2022-ben a hőhullámok több mint 60 000 halálos áldozatot követeltek, amit csak a 2003-as hőhullámok múlnak felül, amelyek 70 000 halálesetért felelősek[27]. Az éghajlatváltozás hatásai minden régiót és társadalmi-gazdasági kategóriát érintenek, de nem azonos módon, mivel a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások aránytalanul ki vannak téve a fenti veszélyeknek.

Növekszenek az időjárással és az éghajlattal összefüggő szélsőségekből eredő gazdasági veszteségek is: **2022-ben 52,3 milliárd EUR**-t tettek ki, és a legnagyobb hatást (40 %) az árvizek okozták.

Az **aszály sújtotta területek** kiterjedése 2000 és 2022 között nőtt az EU-ban[28]. A növényzet termelékenységcsökkenésével érintett területek kiterjedése 2022-ben ötszörösére nőtt az említett időszak átlagához képest. Belgiumban, Luxemburgban és Szlovéniában például ebben az évben a növényzettel borított területek több mint 50 %-át sújtotta aszály, szemben a 10 %-os hosszú távú átlaggal. A másik szélsőséget Írország jelenti, ahol egyáltalán nem tapasztaltak észlelhető hatást. Az aszály okozta stressz csökkenti az ökoszisztémák képességét a szén-dioxid-tárolásra, a későbbi árvizek hatásainak kezelésére, az élelmiszer-termeléshez való hozzájárulásra és számos egyéb előny biztosítására. A hőhullámok a jövőben várhatóan erősödni fognak, a kontinentális és földközi-tengeri régiókban pedig várhatóan kevesebb lesz a nyári csapadékmennyiség. Emiatt egyre sürgetőbbé válik a reziliencia kiépítése területrendezési gyakorlatok révén.

[26] Adatforrástól (NatCatSERVICE és CATDAT) függően. Lásd: https://www.eea.europa.eu/publications/economic-losses-and-fatalities-from

[27] Heat-related mortality in Europe during the summer of 2022 (Hőséggel összefüggő mortalitás Európában 2022 nyarán) | Nature Medicine.

[28] EEA, 04-Drought impact on ecosystems in Europe-indicator (Az aszály hatása az európai ökoszisztémákra) – Európai Környezetvédelmi Ügynökség (europa.eu).

Az **éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásra vonatkozó** 2021. évi uniós **stratégia**[29] felvázolja az éghajlatváltozás hatásaival szemben reziliens, az éghajlatváltozás elkerülhetetlen és már látható hatásainak kezelésére teljes mértékben felkészült Unió 2050-re történő megvalósítására vonatkozó jövőképet.

Az **európai klímarendelet arra kötelezi** az Uniót és tagállamait, hogy folyamatos előrehaladást érjenek el az éghajlati hatásokkal szembeni sebezhetőség csökkentése, a reziliencia növelése és az alkalmazkodóképesség kiépítése terén. A Bizottság 2023 decemberében értékelést adott ki az uniós klímarendelet keretében elért eredményekről. Szinte minden uniós tagállam végzett **éghajlati kockázatértékelést**, bár csak néhány tagállam végez átfogó, több mint öt ágazatra kiterjedő éghajlati kockázatértékelést. A jelentések szerint Európában az éghajlatváltozás által leginkább érintett szakpolitikai területek, illetve ágazatok az egészségügy, a mezőgazdaság, az erdészet, a biológiai sokféleség, az energia- és a vízgazdálkodás. Minden tagállam rendelkezik **nemzeti alkalmazkodási stratégiával** és/vagy **tervvel**. A Bizottság új **iránymutatásokat** adott ki, hogy **támogassa a tagállamokat** stratégiáik és terveik aktualizálásában és végrehajtásában.

Nyolc tagállam épített be alkalmazkodási szakpolitikai elemeket **belső jogi kereteibe**. Több tagállamban hiányoznak a nyomonkövetési, jelentéstételi és értékelési mechanizmusok. **Természetalapú megoldások** csak korlátozott mértékben jelennek meg stratégiai szinten és a szakpolitikai dokumentumokban, különösen az ágazati stratégiákban és tervekben. Az **alkalmazkodás költségeinek** felmérése továbbra is kihívást jelent számos tagállam számára, ezért terveikben és stratégiáikban gyakran nem rendelkeznek a tervek végrehajtásához szükséges külön költségvetéssel vagy finanszírozási forrásokkal.

Ezzel párhuzamosan széles körű intézkedések vannak folyamatban az EU 2021. évi alkalmazkodási stratégiájának végrehajtása érdekében. Javult a szakpolitikai koherencia az **alkalmazkodás más uniós szakpolitikákba**, például az egészségügyi politikákba **való beépítésére** irányuló munka révén. Tágabb értelemben előrelépés történt az éghajlati hatásokkal és az azokra való felkészülés szükségességével kapcsolatos figyelemfelkeltés terén[30].

2024 márciusában a Bizottság **közleményt** adott ki **az uniós éghajlati kockázatok kezeléséről**, egy tudományos európai éghajlati kockázatértékelési jelentésben és más forrásokban közzétett adatok alapján. A közlemény megjelölte azon cselekvési területeket, amelyeken a polgárok és gazdaságaink hatékony védelme érdekében radikális változásra van szükség. Kiemelte továbbá, hogy a kompetenciák és a kockázati felelősségvállalás terén nemzeti és magánemberek szintjén megvalósuló fellépések támogatása uniós hozzáadott értéket képvisel.

[29] COM(2021) 82 final.

[30] Lásd például: European Drought Risk Atlas and the European Drought Impact Database, the Floods viewer and the Sendai Framework for disaster risk reduction – Midterm review 2023 (Az aszálykockázatok európai atlasza és az aszály okozta hatások európai adatbázisa, áradásfigyelő, valamint a sendai katasztrófakockázat-csökkentési keret 2023. évi félidős felülvizsgálata), az alábbi címen: https://data.europa.eu/doi/10.2795/151300.

2.3. Tiszta körforgásos gazdaság

A körforgásos gazdaság csökkentheti a szén-dioxid-kibocsátást, a természeti erőforrásokra és a biológiai sokféleségre nehezedő nyomást, valamint a környezetszennyezést. Hozzájárulhat ahhoz, hogy Európa évente akár 3 %-kal is növelje erőforrás-termelékenységét, és elérje a 2050-re kitűzött klímasemlegességi célt. A körforgásos gazdasági modellek ösztönözhetik az uniós gazdaság hosszú távú versenyképességét is, növelhetik rezilienciáját és biztosíthatják az ellátásbiztonságot[31].

Az EU immár szilárd jogszabályi kerettel rendelkezik a **körforgásos gazdaságra** való átállás felgyorsításához. Azonban a jogszabályok hatálybalépéséhez idő kell. Összehangolt fellépésre van szükség e keret alkalmazásához annak érdekében, hogy kezelni lehessen az anyagfelhasználás negatív környezeti hatásait és a hulladékkeletkezés terén az elmúlt évtizedben az EU-ban megfigyelt fenntarthatatlan tendenciákat. Minden szinten és minden ágazatban alapvetően fontos lesz a határozott fellépés a növekedésnek a természeti erőforrások felhasználásától való függetlenítése, az anyagok fenntartható használatának biztosítása, valamint a reziliencia és az ellátásbiztonság fokozása érdekében.

Az EU **anyaglábnyoma** 2022-ben 14,8 tonna/fő volt, ami 6 %-os **növekedést** jelent **az elmúlt évtizedben**. Többnyire nemfém ásványi anyagokról van szó, amelyeket a legnagyobb mértékben megnövekedett anyagfelhasználást (+22 %) eredményező építési tevékenységek keretében használnak fel[32].

Az Unióban az összes gazdasági tevékenységből és háztartásból származó **hulladék** mennyisége az elmúlt évtizedben **csaknem 3 %-kal csökkent**, 2020-ban egy főre vetítve 4,8 tonnát tett ki, ami a GDP-től való kismértékű függetlenedést mutat. Azonban a csomagolásból származó hulladék, különösen a műanyag csomagolási hulladék az elmúlt évtizedben több mint 20 %-kal nőtt az EU-ban, és az egy főre eső műanyag csomagolási hulladék mennyisége 2021-ben elérte a 36 kg-ot[33]. Több hulladék kerül újrafeldolgozásra és hasznosításra az Unióban, de újrafeldolgozott anyagként 2022-ben csak korlátozott mennyiségben (körülbelül 11,5 %) tért vissza a gazdaságba[34].

Az erőforrás-termelékenység 2000 óta mintegy 35 %-kal történő növekedésének[35] köszönhetően a termelésből származó uniós üvegházhatásúgáz-kibocsátás 2008 és 2021 között mintegy 25 %-kal csökkent, ami azt mutatja, hogy a körforgásos gazdaságra való átállás fontos szerepet játszik a klímasemlegesség felé vezető úton[36].

A **körforgásos gazdaságra vonatkozó 2020. évi cselekvési terv**[37] célja, hogy elválassza a gazdasági növekedést az erőforrás-felhasználástól, csökkentse nyersanyagfogyasztásunkat és

[31] Growth Within: A Circular Economy Vision For a Competitive Europe (Belső növekedés: a körforgásos gazdaság elképzelése a versenyképes Európa számára); McKinsey Centre for Business and Environment & Ellen Macarthur Foundation; 2015. június. „Az EU hosszú távú versenyképessége: előretekintés a 2030 utáni időszakra”, COM(2023) 168 final szerint.
[32] Eurostat adatsor (cei_pc020).
[33] Eurostat (cei_pc050) adatsor.
[34] Eurostat adatsor (cei_srm030).
[35] Eurostat adatsor (cei_pc030).
[36] Eurostat adatsor (cei_gsr011).
[37] COM(2020) 98 final.

megduplázza a körkörös anyagfelhasználási arányt, jelentősen csökkenjen a teljes hulladéktermelés és felére csökkenjen a maradék (nem újrafeldolgozott) települési hulladék mennyisége.

A Bizottság **a cselekvési tervben bejelentett 35 intézkedést** mind előterjesztette. A környezettudatos tervezésről szóló irányelv és a **fenntartható termékek környezettudatos tervezéséről szóló rendelet**[38] életciklus-alapú megközelítésére épülő, úttörő termékpolitikai kezdeményezés kibővíti a teljesítmény- és tájékoztatási követelmények meghatározásának keretét, beleértve a termékek széles körére alkalmazott **digitális termékútlevelet** is. Annak érdekében, hogy a körforgásos és fenntartható termékek váljanak a normává, alapvető fontosságú lesz e rendelet végrehajtása az elkövetkező években. **A fogyasztók szerepvállalásának növeléséről szóló irányelv**[39] és **a zöld állításokról szóló irányelvre** irányuló javaslat[40] segíteni fogja a fogyasztókat a választásban azáltal, hogy megtévesztés nélkül azonosíthatják a fenntartható termékeket.

A textilgyártással és -fogyasztással kapcsolatos környezetvédelmi aggályok kezelésére irányulóan is vannak új kezdeményezések, amelyeket **a fenntartható és körforgásos textiltermékekre vonatkozó uniós stratégia** vezérel. Az **elemekről, illetve akkumulátorokról szóló** új rendelet[41], valamint **a csomagolásról és a csomagolási hulladékról**[42] szóló és **a gépjárművek kialakításáról és életciklus végi kezeléséről**[43] szóló rendeletre irányuló javaslatok hasonlóképpen **áttörést hozó kezdeményezések**.

A Bizottság felülvizsgálta a hulladékokról szóló kulcsfontosságú jogszabályokat, többek között **a hulladékszállításról szóló rendeletet**[44] és aktualizálta a hulladékban található, **a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokra** vonatkozó határértékeket[45]. A Bizottság az **élelmiszer- és textilhulladék**[46] kezelése érdekében javasolta a hulladék-keretirányelv célzott felülvizsgálatát is, különös hangsúlyt fektetve a hulladékkeletkezés megelőzésére és a kiterjesztett gyártói felelősség hatályának kiterjesztésére.

A Bizottság kezdeményezéseket indított a műanyagszennyezés csökkentésére, beleértve a **mikroműanyagok** környezetbe történő **kibocsátásának**[47] megelőzését célzó intézkedéseket, nevezetesen **a pellet környezetbe jutásából származó szennyezés kezelésére** irányuló javaslatot és **a szándékosan hozzáadott mikroműanyagok korlátozását**. Emellett új szakpolitikai keretet terjesztett elő **a bioalapú, biológiailag lebomló és komposztálható műanyagokra**[48] vonatkozóan, és előrelépést tett az **egyszer használatos műanyagok**

[38] COM(2022) 142 final.
[39] COM(2022) 143 final.
[40] COM(2023) 166 final.
[41] Az (EU) 2023/1542 rendelet.
[42] COM(2022) 677 final.
[43] COM(2023) 451 final.
[44] COM(2021) 709 final.
[45] A környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról szóló (EU) 2022/2400 rendelet.
[46] COM(2023) 420 final.
[47] COM(2023) 645 final és a Bizottság C(2023) 6419. sz. jogi aktusa.
[48] COM(2022) 682 final.

csökkentésére irányuló intézkedések végrehajtása terén. Nemzetközi szinten folyamatban vannak a tárgyalások a műanyagszennyezésről szóló új globális megállapodásról.

A körforgásosság elveit **általánosan érvényesítik** az olyan **uniós szakpolitikákban**, mint az európai szociális cselekvési terv, az épületkorszerűsítési program, a kutatás és innováció. A körforgásos jelleg a kritikus fontosságú nyersanyagokról szóló jogszabály[49] sarokköve is, amely hozzájárul az európai zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari tervhez. Emellett az európai ipar dekarbonizációját célzó ágazatspecifikus átállási pályák középpontjában áll, és kulcsfontosságú mozgatórugót jelent a nyolcadik környezetvédelmi cselekvési program egyéb kiemelt célkitűzéseinek elérésében.

A szakpolitikai döntéshozók, a vállalkozások, a hatóságok és a lakosság tagjai az elmúlt 10 évben különböző **kezdeményezéseket ismerhettek meg a körforgásos gazdasággal kapcsolatban** a körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformján keresztül. Eddig 23 tagállam fogadott el a körforgásos gazdaságra vonatkozó stratégiát, cselekvési tervet vagy ütemtervet.

A **globális átállás** felgyorsítása érdekében az EU elindította és támogatta a körforgásos gazdasággal és az erőforrás-hatékonysággal foglalkozó globális szövetséget.

Az olyan intézkedések, mint a hatékonyabb erőforrás-felhasználás a termelésben, a termékek élettartamának meghosszabbítása vagy az elsődleges nyersanyagok kevésbé karbonintenzív újrafeldolgozott anyagokkal való helyettesítése a becslések szerint potenciálisan 20–25 %-kal járulnak hozzá az EU 2050-re kitűzött éghajlat-politikai céljaihoz. Folyamatban van a körforgásos gazdaság és a fenntartható bioökonómia közötti szinergiák feltárása is.

Az anyagfelhasználás optimalizálása jelentősen csökkenti az **importált anyagoktól való függőséget**. Az EU-ban az anyagok mintegy 23 %-át importálják[50], főként a fosszilis energiahordozókat, beleértve a műanyagokat (az import 71 %-a), valamint a zöld és a digitális átálláshoz szükséges kritikus fontosságú nyersanyagokat (például a kobaltot és a szilíciumot)[51].

A zöld átállás finanszírozásához a tagállamokkal és a vállalkozásokkal kialakított erős partnerségre van szükség, amelyet uniós referenciamutatók és **jól célzott beruházások** vezérelnek, és amelyben az uniós taxonómia alapvető hivatkozási pontként szolgál a fenntartható finanszírozás mozgósításához és irányításához. A **piaci alapú eszközök** és a **zöld közbeszerzés** további uniós és nemzeti szintű alkalmazása segíthet abban, hogy a fenntartható termékek váljanak a normává.

Fokozatosan megszületőben van **a körforgásos gazdaságra vonatkozó globális közös egyetértés és menetrend**. Mivel egy **multilaterális mechanizmus felgyorsítaná a globális átállást**, az EU továbbra is támogatni fogja az ENSZ fenntartható fogyasztásra és termelésre vonatkozó holisztikus megközelítését.

[49] COM(2023) 160.
[50] Eurostat adatsor (cei_gsr030).
[51] Eurostat adatsor (cei_gsr020).

2.4. Szennyezőanyag-mentesség a mérgező anyagoktól mentes környezetért

A környezetszennyezés a mentális és fizikai betegségek egyik fő oka, amely korai elhalálozáshoz is vezet. A környezetszennyezés veszélyezteti az emberek jóllétét és egészségét, és a társadalom számára gazdasági költségekkel jár. Emellett egyike a biológiai sokféleség csökkenését előidéző öt fő mozgatórugónak, mivel csökkenti az ökoszisztémák azon képességét, hogy olyan szolgáltatásokat nyújtsanak, mint a szén-dioxid-megkötés és a szennyeződésmentesítés.

A 2030-ra kitűzött **szennyezőanyag-mentességi** célok elérésének alapjait megteremtettük, de a célkitűzések eléréséhez számos területen folyamatos előrelépésre van szükség, a légszennyezéstől – ahol biztatóak az eredmények – a víz-, tenger- és talajszennyezésig, ahol további intézkedésekre van szükség. Az EEA legutóbbi előrejelzései[52] szerint az EU jó úton halad afelé, hogy elérje a finomrészecskék okozta **korai elhalálozások** 55 %-os **csökkentésére** 2030-ra kitűzött célt, de nem éri el a közlekedési **zajnak való kitettség** 30 %-os csökkentésére vonatkozó 2030-as célt. Nagy kihívást jelent a felszín alatti vizek tápanyagveszteségének legalább 50 %-os csökkentésére vonatkozó célkitűzés teljesítése. A tengeri műanyaghulladék továbbra is jelentős, sokrétű probléma.

2021-ben az EU-ban 253 000 korai elhalálozás volt tulajdonítható a finomrészecskéknek, ez 2005 óta 41 %-os csökkenést jelent[53]. A 2016 és 2019 közötti időszakban[54] az EU-ban a felszín alatti vízi állomások 14,1 %-át nitrátszennyezés érte, és a nitrátkoncentráció éves átlagban meghaladta az 50 mg NO/l küszöbértéket, majdnem egy százalékponttal több volt, mint az előző időszakban.

Az EU területén a mezőgazdasági talajok mintegy kétharmadát érinti az erózió, a szerves szén csökkenése, a tápanyag- (nitrogén-) egyensúly túllépése, a tömörödés vagy a másodlagos szikesedés[55]. Összességében, bár a peszticidek értékesítése nem csökken, a használatukhoz kapcsolódó kockázat mérséklődik, és a veszélyesebb növényvédő szerek (helyettesítésre jelölt anyagok) értékesítése idővel csökken[56].

A szennyezőanyag-mentesség nem mérgező környezetben való elérésére irányuló cél **a pontszerű szennyezési források kezeléséről a környezeti terhelés rendszerszintű megközelítésére tért át**, egyértelműen kapcsolódva az iparhoz és más gazdasági ágazatokhoz.

[52] EEA, 07-Premature deaths due to exposure to fine particulate matter in Europe-indicator (A finom szálló pornak való kitettség miatti korai elhalálozások Európában – mutató) – Európai Környezetvédelmi Ügynökség (europa.eu) és COM(2022) 674.

[53] EEA: 07-Premature deaths due to exposure to fine particulate matter in Europe-indicator (A finom szálló pornak való kitettség miatti korai elhalálozások Európában – mutató) – Európai Környezetvédelmi Ügynökség (europa.eu).

[54] COM(2021) 1000 final.

[55] COM(2023) 416 final.

[56] Forrás: Statisztika | Eurostat (europa.eu); trends eu – Európai Bizottság (europa.eu).

Az EU most először rendelkezik egy **integrált és átfogó szennyezőanyag-mentességi cselekvési tervvel**[57] **hogy a levegő, a víz és a talaj szennyezését** olyan szintre **csökkentse**, amely már nem káros az egészségre és a természetes ökoszisztémákra.

Mostanra a szennyezőanyag-mentességi cselekvési tervben bejelentett kiemelt kezdeményezések és fellépések többsége (több mint 75 %) lezárult, vagy a végrehajtás előrehaladott szakaszában van[58]. Az uniós jogszabályokat felülvizsgálták annak érdekében, hogy **növeljék az ambíciószintet** a jogszabályok **hatályának kiterjesztésével a szennyezőbb tevékenységekre**, például az **ipari kibocsátásokra**[59] és a **települési szennyvíz kezelésére**[60] vonatkozó felülvizsgált jogszabályokra, vagy hogy a levegőminőségre[61] és a vízszennyező anyagokra[62] vonatkozó **uniós szabályokat hozzáigazítsák a tudomány által előírt szintekhez**. A **talajok**[63] – a talajmegfigyelésről szóló jogszabályra irányuló bizottsági javaslat révén – most először ugyanolyan szintű védelmet élveznek, mint más ökoszisztémák.

A szennyezőanyag-mentességi cselekvési terv kiegészítéseként a **vegyi anyagokra vonatkozó fenntarthatósági stratégia**[64] egyértelmű hierarchiát állít fel, amely szerint a **szennyezés megelőzését** mindig prioritásként kell kezelni. E célból ajánlás született a vegyi anyagok **biztonságos és fenntartható tervezésűvé tételéről**, az **osztályozásról, címkézésről és csomagolásról** szóló felülvizsgált **rendelet**[65] pedig egyértelműbbé fogja tenni a veszélyes vegyi anyagok címkézését, többek között az online értékesítés esetében is. A Bizottság javaslatot tett a vegyi anyagok kezelésére vonatkozó eljárások egyszerűsítésére, a zöld megállapodás keretében tett „**egy anyag, egy értékelés**” kötelezettségvállalás végrehajtása érdekében[66]. Javasolta továbbá **a higanyról szóló rendelet**[67] felülvizsgálatát a higany fennmaradó uniós felhasználásának további korlátozásához: 2023 februárjában a Tanács és az Európai Parlament ideiglenes politikai megállapodásra jutott[68].

Javult a **szakpolitikai koherencia** azáltal, hogy a zöld megállapodás egyéb stratégiáiba belefoglaltak a környezetszennyezés megelőzésére és csökkentésére irányuló intézkedéseket, és javították a **támogató keretet.** Az uniós taxonómia 2024 eleje óta alkalmazandó legutóbbi kiegészítései a szennyezés fenntartható vízügyi beruházások révén megvalósuló megelőzését és csökkentését támogató tevékenységeket, valamint a taxonómiai rendelet környezetvédelmi célkitűzéseibe illeszkedő egyéb tevékenységeket foglalnak magukban[69]. Az uniós pénzügyi eszközök számos területen támogatnak szennyezőanyag-mentességi intézkedéseket. Az

[57] COM(2021) 400 final.
[58] A szennyezőanyag-mentességi fellépés nyomon követése.
[59] COM(2022) 156 final/3.
[60] COM(2022) 541 final.
[61] COM(2022) 542 final.
[62] COM(2022) 540.
[63] COM(2023) 416 final.
[64] COM(2020) 667 final.
[65] COM(2022) 748 final.
[66] Ez magában foglalt három jogalkotási javaslatot a vegyi anyagokra vonatkozó adatok áramlásáról (COM(2023) 779), a vegyi anyagokkal kapcsolatos munka uniós ügynökségek közötti átcsoportosításáról (COM(2023) 783), valamint a veszélyes anyagok elektromos és elektronikus berendezésekben való alkalmazásának korlátozásáról szóló irányelv módosításáról (COM(2023) 781).
[67] COM(2023) 395 final.
[68] Sajtóközlemény
[69] A Bizottság (EU) 2023/2486 felhatalmazáson alapuló rendelete.

éghajlati szempontok érvényesítése az EU többéves költségvetésében és a helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben elősegítette a levegőminőség javítását célzó intézkedésekhez nyújtott támogatások növelését. A **tudásbázis** javítása érdekében a Bizottság közzétette az első jelentést a szennyezőanyag-mentesség figyelemmel követéséről és helyzetéről, valamint a Horizont Európa keretében végzett kapcsolódó kutatási és innovációs tevékenységeket.

A 2030-as célkitűzések eléréséhez kulcsfontosságú a **meglévő vagy javasolt intézkedések gyors végrehajtása** helyi, nemzeti, határokon átnyúló és globális szinten. A szennyezőanyag-mentességi célkitűzés csak a klímasemlegesség elérésére, a biológiai sokféleség védelmére és a tiszta, körforgásos gazdaságra való átállásra irányuló uniós célokkal együtt érhető el. Fontos a szennyezőanyag-mentesség szempontjainak más szakpolitikai területeken való érvényesítése is. A **szennyezés, az emberi egészség és az egyenlőtlenségek** közötti összefüggések feltárása elengedhetetlen ahhoz, hogy a szennyezés okainak kezelésére irányuló szakpolitikai válaszokhoz megnyerjük a közvélemény támogatását. Alapvető fontosságú, hogy más ágazatspecifikus szakpolitikákban is érvényesíteni kell **„a szennyező fizet” elvet** a méltányos és hatékony szakpolitikák érdekében, építve a jól bevált intézkedésekkel kapcsolatos tapasztalatokra, például a kiterjesztett gyártói felelősségnek a települési szennyvíz kezeléséről szóló felülvizsgált irányelvbe való belefoglalására irányuló közelmúltbeli módosításra[70].

A jogszabályok **hatékony végrehajtásához** szükség van a környezeti és közegészségügyi adatok közötti **adatelemzés további integrálására**, valamint a szennyezési hatások integrált, földrajzi helymeghatározáson alapuló vizualizására[71]. Ezeket össze kell kapcsolni támogató intézkedésekkel, különösen beruházásokkal és árjelzésekkel, valamint a szennyezőanyag-mentes megoldásokra összpontosító készségek, kutatás, innováció és digitalizáció előmozdítását célzó intézkedésekkel. A szennyezőanyag-mentességi cselekvési terv kiemelt kezdeményezései – különösen a városi és regionális politikákhoz kapcsolódó kezdeményezések – keretében már elkezdték az integrált adatelemzést, és ez tovább fejleszthető. A Bizottság az EEA-val együtt azon fog munkálkodni, hogy jobban megosszák és felhasználják a legfrissebb rendelkezésre álló adatokat, amelyek a szennyezőanyag-mentesség figyelemmel kíséréséről és **helyzetéről szóló** következő, várhatóan 2024 végéig közzéteendő **jelentés** fog tartalmazni.

2.5. A biológiai sokféleség védelme, fenntartása és helyreállítása

A természet és a biológiai sokféleség folyamatos csökkenése jelentős kockázatot jelent azokra az ökoszisztéma-szolgáltatásokra nézve, amelyektől mindannyian függünk. A természet táplálékot és tiszta vizet biztosít, hozzájárul az árvizek megelőzéséhez, a levegő tisztításához, a beporzáshoz, a szén-dioxid tárolásához és segít alkalmazkodnunk a változó éghajlathoz.

Az első uniós ökoszisztéma-értékelés[72] feltárta, hogy az európai ökoszisztémákra állandó terhelésnek vannak kitéve a szárazföld és a tengerek intenzív használata, az éghajlatváltozás, a környezetszennyezés, a túlzott kiaknázás és az idegenhonos özönfajok miatt. Némi

[70] COM(2022) 541 final.
[71] Ideértve a Kopernikusz program szolgáltatásait is.
[72] https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123783

előrelépés történt a szárazföldi és tengeri területek esetében a védett területek kijelölése terén. Nem nőtt az erdők összekapcsoltsága, és tovább folytatódik a közönséges madarak populációcsökkenése az EU-ban. Bár az erdei madarak populációi növekedtek, a mezőgazdasági területeken élő madárpopulációk továbbra is meredeken csökkennek.

A **2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégia**[73] ambiciózus célokat tűz ki 2030-ra **a természet védelme és helyreállítása** érdekében. Cselekvésre szólít fel a biológiai sokféleség csökkenését előidéző öt fő tényező – a szárazföld és a tengerek felhasználásának változásai, a túlzott kiaknázás, az éghajlatváltozás, a szennyezés és az idegenhonos inváziós fajok – kezelése érdekében.

A természet helyreállításáról szóló rendelet célértékeket határoz meg a leromlott ökoszisztémák helyreállítása és a biológiai sokféleség csökkenésének visszafordítása érdekében. Az EU stratégiákat fogadott el a **talaj** és az **erdők** vonatkozásában, és jelenleg folynak a tárgyalások két jogalkotási javaslatról e kulcsfontosságú ökoszisztémák **rezilienciájának** fokozására irányulóan[74]. További intézkedéseket vezettek be a **beporzók** védelme érdekében[75]. A Bizottság intézkedéseket hozott a biológiai sokféleségre nehezedő szennyezési nyomás csökkentése érdekében, különösen a vegyi anyagokra vonatkozó uniós fenntarthatósági stratégia és a szennyezőanyag-mentességi cselekvési terv keretében, továbbá a települési szennyvíz kezelésére és az ipari kibocsátásokra vonatkozó új kezdeményezésekkel[76].

Előrelépés történt továbbá a biológiai sokféleséggel kapcsolatos célkitűzéseknek a kapcsolódó uniós szakpolitikákban való **általános érvényesítése** terén is, különösen az erdészeti és a mezőgazdasági politikában, **az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozó stratégia**, az **uniós ökológiai cselekvési terv**[77] és **„a termelőtől a fogyasztóig" stratégia** révén, a halászati politikában a **tengeri cselekvési terven**[78] keresztül és az energiaágazatban (pl. az energetikai infrastruktúrák környezeti hatásvizsgálatai és a megújuló energiára vonatkozó növelt célok révén). Az általános érvényesítés a kereskedelem, a nemzetközi együttműködés, a fogyasztás és a termelés, a szennyezés csökkentése (különösen a tápanyagok esetében) és az egészségügy terén is javult.

A **természetalapú megoldásokat** egyre inkább integrálják más szakpolitikákba és alkalmazzák a terepen, mint például a szén-dioxid-eltávolítási intézkedéseket (lásd a 2.1. szakaszt) vagy az árvízkockázatok csökkentését. Mivel az éghajlatváltozás és a légszennyezés a biológiai sokféleség csökkenésének két fő mozgatórugója, **a fosszilis tüzelőanyagokból történő energiatermelés megújuló energiaforrásokkal való felváltása** összességében hozzájárulhat a biológiai sokféleség védelméhez.

Prioritást jelent az uniós jogi keret **teljes körű, gyors végrehajtása**, beleértve a madarakra, élőhelyekre, idegenhonos inváziós fajokra, vízre vonatkozó jelenlegi jogszabályokat, a

[73] COM(2020) 380 final.
[74] COM(2023) 416 final és COM(2023) 728 final.
[75] COM(2023) 35 final.
[76] COM(2022) 156 final/2, COM(2022) 541 final.
[77] COM(2021) 141 final/2.
[78] COM(2023) 102 final.

tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelvet és a természet helyreállításáról szóló jogszabályt. A talajok és erdők megfigyeléséről szóló, újonnan javasolt jogszabályok – amint az uniós jog részévé válnak – hozzá fognak járulni a negatív tendenciák visszafordításához. A biológiai sokféleséggel kapcsolatos átfogó nemzeti stratégiák vagy cselekvési tervek elfogadása és hatékony végrehajtása valamennyi tagállam által kulcsfontosságú lépést jelent a biológiai sokféleséggel kapcsolatos célkitűzések elérése felé.

A mezőgazdaság jövőjéről nemrégiben elindított stratégiai párbeszéd hozzá fog járulni ahhoz az eszmecseréhez, hogy a jövőben miként lehet támogatni az életképes megélhetést, csökkenteni a terheket, valamint biztosítani a versenyképes és fenntartható élelmiszer-termelést[79]. A vállalkozások és a pénzügyi ágazat egyre inkább figyelembe veszik azt a tényt, hogy a gazdaság függ a természettől és a biológiai sokféleségtől, illetve számolnak a gazdaságnak ezekre gyakorolt hatásaival, valamint a biológiai sokféleség csökkenésével összefüggő üzleti és pénzügyi kockázatokkal. Az Európai Központi Bank és a nemzeti központi bankok napjainkban egyértelműen úgy vélik, hogy a mandátumukba tartozik a természetkárosodással és a biológiai sokféleség csökkenésével kapcsolatos kockázatértékelés, mivel a legtöbb vállalat nagymértékben függ az ökoszisztéma-szolgáltatásoktól[80], például a tiszta víztől, a beporzástól és az éghajlat-szabályozástól. További előrelépések a természeti tőke elszámolása terén javítani fogják a természet által biztosított számtalan érték integrálását a szakpolitikai és beruházási döntésekbe.

Az EU 2021–2027-re szóló többéves költségvetése első alkalommal tartalmazza a **biológiai sokféleség finanszírozására vonatkozó célokat** (lásd a 3.2. szakaszt). A nemzeti kötelezettségvállalásokra vonatkozó becslések azt mutatják, hogy az EU jó úton halad a biológiai sokféleség finanszírozására 2024-re kitűzött 7,5 %-os célérték elérése felé. Előfordulhat azonban, hogy a biológiai sokféleség finanszírozására vonatkozóan 2026-ra és 2027-re kitűzött 10 %-os célérték nem teljesül. Több **beruházásra van szükség a természetbe**, mind állami, mind magánforrásokból, beleértve az olyan természetbarát hatások ösztönzését, mint a természet regenerálódása, a természetalapú megoldások és a fenntartható gazdálkodási gyakorlatok, többek között a szárazföldi, erdészeti, édesvízi és tengeri ökoszisztémákban.

Nemzetközi szinten a **kunming-montreali globális biodiverzitás-megőrzési keretstratégia** ambiciózus célokat és intézkedéseket fogalmazott meg a biológiai sokféleség csökkenésének megfékezése érdekében. A Bizottság jelenleg dolgozik a globális biodiverzitás-megőrzési keretstratégia végrehajtására vonatkozó uniós célkitűzéseket tartalmazó előterjesztésen, amely tartalmazni fogja a meglévő és a javasolt jogszabályokban és szakpolitikákban meghatározott kötelezettségvállalásokat is. Az előterjesztés az EU és a globális biodiverzitás-megőrzési keretstratégia célkitűzései közötti összhang mértékére is ki fog térni.

A **globális biodiverzitás-megőrzési keretstratégiához való uniós igazodás** mértékére vonatkozó bizottsági értékelés azt mutatja, hogy a jelenlegi szakpolitikai kezdeményezések és

[79] Stratégiai párbeszéd az uniós mezőgazdaság jövőjéről – Európai Bizottság (europa.eu).

[80] A pénzügyi rendszer környezetbarátabbá tételét célzó hálózat (NGFS) elismeri, hogy a természettel kapcsolatos kockázatok jelentős makrogazdasági és pénzügyi következményekkel járhatnak; COM(2023) 376 final.

a közelmúltban javasolt (elfogadásra váró) jogszabályok a legtöbb célt lefedik. Folyamatban van egy átfogó nyomonkövetési keret véglegesítése is, amelynek célja az előrehaladás nyomon követése valamennyi célérték tekintetében, a meglévő adatáramlások javítása, valamint a 2030 utáni időszakra vonatkozó szakpolitikai alternatívák és intézkedések kidolgozására irányuló munka alátámasztására szolgáló modellek és forgatókönyvek kidolgozása.

Az EU **nemzetközi óceánpolitikai irányítási** menetrendje a tengerek biológiai sokféleségével kapcsolatos ambiciózus célok iránti elkötelezettséget testesíti meg. A nemzeti joghatóságon **kívül eső területek tengeri biológiai sokféleségének megőrzéséről és fenntartható hasznosításáról szóló megállapodás** sikeres megkötése jelentős előrelépést jelent a nyílt tengerek szennyezésmentesítése és a tengeri élővilág helyreállítása terén a világtengerben. A Bizottság ígéretet tett arra, hogy **megkétszerezi a biológiai sokféleségre fordított nemzetközi finanszírozást**, ami hozzájárul a 2025-re célul kitűzött 20 milliárd USD eléréséhez. A 2030-ra kitűzött 30 milliárd USD cél több forrást és erőfeszítést igényel, globális szinten is.

2.6. A termelésből és a fogyasztásból eredő környezeti és éghajlati terhelés csökkentése

Az EU megkezdte fogyasztási és termelési szerkezetének **mélyreható átalakítását**, és klímasemleges, erőforrás-hatékony, a kínálati sokkhatásokkal szemben reziliens körforgásos gazdaságot épít ki, ezáltal erősítve az EU versenyképességét és stratégiai autonómiáját.

Az EU **fogyasztási lábnyoma** átlépte bolygónk tűrőképességének határait, és 2010 és 2021 között 4 %-kal nőtt. E mögött főként az **élelmiszerek, a lakhatás és a közlekedés** terén jelenleg megfigyelhető fogyasztási szokások állnak[81]. A **vízhiány**[82] az EU területének közel egyharmadát érinti, és az egyik legjelentősebb veszélyt jelenti, amely társadalmunkat fenyegeti. A **területelvonás**[83] nyomása nem csökkent.

Az energiahatékonyságnak köszönhetően csökkent az **energiafogyasztás**[84], és a **megújuló energiaforrások** az elmúlt 17 évben több mint kétszeresére nőttek[85]. Az ipar kismértékben növelte a **másodnyersanyagok felhasználását**, és kismértékben csökkentette az ÜHG-kibocsátást. A mezőgazdaság lassan áttér a **biogazdálkodásra**, de az ágazat még mindig jelentős mennyiségben bocsát ki üvegházhatású gázokat és szennyezőanyagokat. Csökkent a haszonállatoknak szánt **antimikrobiális szerek** uniós értékesítése, de nem mérséklődött az **élelmiszer-hulladék** mennyisége. Ami a közlekedést illeti, a **tömegközlekedés** (buszok és vonatok) aránya 2020-ban a Covid19-világjárvány miatt visszaesett ugyan, de napjainkra helyreállt, és az elmúlt 5 évben jelentősen nőtt a kibocsátásmentes járművek aránya.

[81] https://eplca.jrc.ec.europa.eu/ConsumptionFootprintPlatform.html

[82] Forrás: EEA, https://www.eea.europa.eu/publications/european-union-8th-environment-action-programme/indicators/24-water-scarcity-conditions-in/view

[83] Forrás: EEA, https://www.eea.europa.eu/publications/european-union-8th-environment-action-programme/indicators/23-land-take-net-land/view

[84] A Tanács (EU) 2022/1369 rendelete a koordinált gázkereslet-csökkentési intézkedésekről.

[85] Eurostat adatsor (nrg_cb).

Az EU **a rendszerszintű változás felgyorsítása érdekében integrált stratégiákat dolgozott ki a kulcsfontosságú termelési rendszerekre vonatkozóan**: az energiaunió, a zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv, az intelligens és fenntartható mobilitási stratégia, az épületkorszerűsítési program, a bioökonómiai stratégia és „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia (a részleteket lásd a kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentumban). Az EU hosszú távú versenyképességi stratégiája[86] hangsúlyozza, hogy most a zöld és digitális kettős átállás sikere forog kockán, és továbbra is vonzó helynek kell maradunk a vállalkozások számára.

Az EU éghajlat-politikai és környezetvédelmi stratégiái – például a szennyezőanyag-mentességre és a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési tervek – **a célok elérése érdekében intézkedéseket tartalmaznak a kulcsfontosságú ágazatokban**. Ugyanez vonatkozik az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagra is, amely a földhasználat megváltoztatásával is foglalkozik. A természet helyreállítására és a talajra vonatkozó uniós kezdeményezések ambiciózus intézkedéseket tartalmaznak a **területelvonás** visszafordítására és a szárazföld értékes ökológiai funkciók (pl. szén-dioxid-tárolás és a földterületek árvizekkel szembeni védelme, árvízmegelőzés, beporzás) ellátására való képességének javítása érdekében. Az uniós taxonómia ösztönzőket biztosít ahhoz, hogy e célkitűzések eléréséhez magántőkét különítsenek el. Az európai szemeszter további iránymutatást nyújt azokról a reformokról és beruházásokról, amelyeket a tagállamoknak végre kell hajtaniuk az EU környezeti fenntarthatósági céljainak megvalósítása érdekében.

A víz olyan létfontosságú erőforrás, amely Európa számos részén **már most is terhelés alatt áll** a strukturális szempontból nem megfelelő gazdálkodás, a nem fenntartható földhasználat, a hidromorfológiai változások és a szennyezés miatt. Az éghajlatváltozás súlyosbítja ezeket a terheléseket és növeli a vízzel kapcsolatos kockázatokat, elhúzódó vagy gyakoribb aszályok vagy szélsőséges csapadék formájában, amint azt az éghajlati kockázatokról szóló közlemény is kiemeli. A vízkörforgás védelme és helyreállítása, a vízfelhasználás intelligens felhasználásának előmozdítása az uniós gazdaságban és a tiszta édesvízhez való hozzáférés biztosítása mindenki számára elengedhetetlen ahhoz, hogy Európa rezilienssé váljon a víz tekintetében.

A **körforgásos gazdasági megközelítések további ipari ágazatokra** – különösen az acél-, a cement-, a műanyag- és az alumíniumágazatra – való teljes körű alkalmazása 2050-re a becslések szerint 40 %-kal csökkentheti a kulcsfontosságú ipari anyagokból származó globális üvegházhatásúgáz-kibocsátást. A klímasemlegesség elérése érdekében ezekben a kibocsátáscsökkentési nehézségekkel szembenéző ágazatokban különösen fontos a szén-dioxid-eltávolítás növelése, beleértve a természetes szénelnyelőket is. Az EU ETS Innovációs Alap és az ipari kibocsátásokról szóló irányelv[87] aktualizálása elő fogja segíteni az uniós ipar zöld átalakulását és támogatni fogja az innovációt. Mindeközben a felülvizsgált megújulóenergia-irányelv[88] szigorította a **bioenergiára vonatkozó fenntarthatósági**

[86] COM(2023) 168 final.
[87] Az (EU) 2010/75 irányelv.
[88] Az (EU) 2023/2413 irányelv.

kritériumokat, többek között az erdei biomasszára vonatkozó tilalom hatálya alá tartozó területeken.

Az építőipar, az épületek és az infrastruktúra továbbra is a leginkább energia- és anyagigényes ágazat az EU-ban, és hozzájárul a területelvonáshoz és a talajfedéshez. Az energia helyzetéről szóló 2023. évi jelentés arra a következtetésre jutott, hogy az építőipari **ágazatnak jelentősen fel kell gyorsítania** a fenntartható gyakorlatokra való átállást. Hatékonyabb felhasználás esetén az építményekhez használt anyagmennyiség akár 30 %-kal is csökkenhet, különösen a **meglévő épületek élettartamának meghosszabbítása** és az új épületek iránti kereslet csökkentése révén. A Szociális Klímaalap[89] támogatja a **lakásfelújításokat**, amelyek mindenki számára előnyös lehetőséget kínálnak az éghajlati, szociális és energetikai célkitűzések eléréséhez, különös tekintettel a leginkább veszélyeztetett csoportokra.

Az **élelmiszer-ágazatban** kulcsfontosságú lesz **a mezőgazdasági termelők, a halászok és az erdészek támogatása** az ambiciózus célkitűzések közös elérésében. Az olyan innovatív finanszírozási eszközök, mint a karbon- és a biodiverzitás-gazdálkodási megközelítések, **mindenki számára előnyös megoldásokat** kínálhatnak azáltal, hogy jutalmazzák a mezőgazdasági termelőket a talaj minőségének és termőképességének, valamint a vízminőségnek és a víz hozzáférhetőségének megőrzéséért vagy javításáért. A 2030-ra javasolt, jogilag kötelező élelmiszer-pazarlási célértékek[90] célja, hogy segítsék a környezeti és éghajlati hatások csökkentését. Az EU kutatási és innovációs szakpolitikai kerete jelentős mértékben támogatja a fenntartható, egészséges és inkluzív élelmiszerrendszerekre való átállást.

Az EU-nak jobban nyomon kell követnie és minimalizálnia kell a kereskedelemmel összefüggő, potenciálisan negatív környezeti hatásokat. A Bázeli Egyezmény alapján az EU 2021-ben új szabályozást vezetett be a **műanyaghulladékok kivitelére, behozatalára és Unión belüli szállítására** vonatkozóan. Az EU-ból a nem OECD-országokba irányuló műanyaghulladék-kivitel a 2020. évi mintegy 1 millió tonnáról 2022-re mintegy 0,5 millió tonnára csökkent. A közelmúltban elfogadott hulladékszállítási rendelettel[91] az EU újabb kulcsfontosságú lépést tett ebbe az irányba. Az előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyásról szóló rendelet[92] folyamatban lévő értékelése segíteni fogja azokat a tervezési intézkedéseket, amelyek biztosítják, hogy az Európai Unióban betiltott veszélyes vegyi anyagokat ne gyártsák exportra.

3. EGYES ELŐFELTÉTELEK KAPCSÁN ELÉRT ELŐREHALADÁS

A félidős felülvizsgálat keretében a Bizottság az előfeltételek alkalmazása terén elért eredményeket a fő kihívások köré csoportosítva vizsgálta. A kísérő bizottsági szolgálati

[89] Az (EU) 2023/955 rendelet.
[90] COM(2023) 420 final.
[91] https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0087_HU.html
[92] A 649/2012/EU rendelet, L 201/60.

munkadokumentum további részleteket tartalmaz a nyolcadik környezetvédelmi cselekvési programban említett egyéb előfeltételekről.

3.1. Végrehajtás, érvényesítés és környezeti jogállamiság

A **meglévő jogszabályok hatékony végrehajtása** kulcsfontosságú a gyakorlati hatás kiváltásához, különösen a zöld megállapodás jogalkotási keretében elfogadott ambiciózus intézkedések tekintetében. Az uniós környezetvédelmi jogszabályok maradéktalan végrehajtásával évente mintegy 55 milliárd EUR értékű, elsősorban egészségügyi és közvetlen környezeti költség volna elkerülhető[93]. A környezetvédelmi politikák végrehajtásának 2022. évi felülvizsgálata megerősítette, hogy egyes területeken jó előrelépés történt, de ez még mindig nem elegendő. A Bizottság által kezelt kötelezettségszegési ügyek 20 %-a továbbra is a környezetvédelmi politikával kapcsolatos. A **jogállamiság tiszteletben tartása** a politikai folyamatba vetett közbizalom kérdése is. Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésről szóló aarhusi egyezmény alkalmazásáról szóló felülvizsgált rendelet[94] javítja az uniós jogi aktusok civil társadalom általi ellenőrzését. A környezet büntetőjog általi védelméről szóló, újonnan elfogadott irányelv[95] biztosítja az új környezeti bűncselekmények büntetőeljárás alá vonásának és a közös kritériumokon alapuló, harmonizált szankciók kiszabásának alapját.

A végrehajtási hiányosságok megszüntetéséhez jelentős erőfeszítésekre lesz szükség, nagyobb **adminisztratív kapacitás** kiépítése és az **irányítási mechanizmusok** megerősítése révén. A környezeti ügyekkel kapcsolatos egyéni és kollektív jogok érvényesítésének mértéke az Európai Unióban nem egyenlő.

A tagállamokkal való együttműködés továbbra is döntő fontosságú a végrehajtási tevékenységek eredményességének és hatékonyságának javításához[96]. A Bizottság a Technikai Támogatási Eszközön keresztül folytatja a technikai támogatás nyújtását a tagállamoknak, többek között a reformok megtervezéséhez és végrehajtásához.

3.2. Az átállás finanszírozása

A zöld megállapodás **lendületet adott az állami**[97] **és magánfinanszírozás mozgósításához** az átállás érdekében.

Az **EU 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves költségvetése** alátámasztja a zöld megállapodás célkitűzéseit, nevezetesen azáltal, hogy ambiciózus 30 %-os éghajlat-politikai célt határoz meg, amelyet valószínűleg túllép (az előrejelzések szerint 32,6 % lesz). A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz – a Next Generation EU kiemelt eszköze – esetében

[93] Tanulmány: The costs of not implementing EU environmental law study (Tanulmány az uniós környezetvédelmi jog végre nem hajtásának költségeiről) – az Európai Unió Kiadóhivatala (europa.eu).

[94] Az (EU) 2021/1767 rendelet.

[95] COM(2021) 851 final.

[96] Lásd az SWD(2023) 254 final dokumentumot arra nézve, hogy a Bizottság hogyan követi nyomon az uniós jog alkalmazását.

[97] A tagállamok által nyújtott állami finanszírozásnak összhangban kell lennie az állami támogatásokra vonatkozó szabályokkal, amelyek a megosztott irányítás alá tartozó uniós alapokra is vonatkoznak.

is fennáll egy 37 %-os éghajlat-politikai célérték, amely az éghajlat-politikai és környezetvédelmi beruházásokra fordított összes forrás több mint 42 %-át mozgósítja. Ez jelentős szinergiákat teremtett az éghajlat és a biológiai sokféleség érdekében a körforgásos gazdaságba eszközölt beruházások, valamint az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vagy a szennyezőanyag-mentességre irányuló, biológiai sokféleséggel kapcsolatos beruházások révén.

A jelentős károkozás elkerülését célzó elv elengedhetetlen annak biztosításához, hogy az uniós beruházások időtállóak legyenek. A Bizottság iránymutatást adott ki arról, hogy ez az elv miként alkalmazható a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközre, és jelenleg egy koherens megközelítésen dolgozik az elv más uniós finanszírozási eszközökre (például a Szociális Klímaalapra, a kohéziós politikára, az InvestEU-ra) és a felülvizsgált költségvetési rendeletre[98] való kiterjesztése tekintetében, és hogy ez az elv az uniós költségvetés egészében alkalmazandóvá váljon.

Az uniós fenntartható finanszírozási keret – többek között az uniós taxonómia – által létrehozott átláthatóság elősegítette a magántőke-áramlások **átcsoportosítását** és a fenntartható tevékenységek és beruházások **tőkeköltségeinek csökkentését**. Az éghajlatváltozás és a természetkárosodás[23] jelentette lehetőségek, valamint a pénzügyi kockázatok további tudatosítása lehetővé teszi a pénzügyi piacok számára, hogy teljes mértékben betöltsék szerepüket az átállás finanszírozásának elősegítésében. Az uniós fenntartható finanszírozási keret hatásainak legfrissebb bizonyítékai nagyjából biztatóak[99], amit például a **zöldkötvények erőteljes növekedése** is megerősít: az összes uniós kötvény esetében a 2014. évi 0,6 %-ról 2022-ben 8,9 %-ra. A 2040-es célkitűzésről szóló közleményben meghatározott további intézkedésekre azonban továbbra is szükség van[100].

Lehetőség van további lépésekre is annak érdekében, hogy a szennyező fizessen. A Bizottság például azt javasolta, hogy a kiterjesztett gyártói felelősség elvét építsék be a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelv felülvizsgálatába. Emellett új kötelezettségeket vállalnak a **piaci alapú eszközök** tekintetében, amelyeket különösen nemzeti szinten övez érdeklődés, a közvetlen beruházásoknak a zöld és éghajlat-politikai célkitűzésekre irányítása terén.

Ez segíthet visszafordítani **a környezetvédelmi adók összes adóbevételhez viszonyított arányának visszaesését** (a 2010. évi 6,0 %-ról 2021-ben 5,5 %-ra), amelynek hátterében az adórendszerek módosításainak végrehajtásával kapcsolatos politikai nehézségek és az ehhez kapcsolódó társadalmi és gazdasági kihívások állnak[101]. Az összes környezetvédelmi adó kevesebb mint 4 %-a kapcsolódik a szennyezéshez és a primer erőforrások felhasználásához, míg 96 %-a az energiához és a közlekedéshez köthető.

A zöld megállapodás előmozdítja a **környezetbarát költségvetés-tervezés eszközeinek** szélesebb körű alkalmazását, hogy a közberuházásokat, a fogyasztást és az adópolitikát a káros támogatásoktól a zöld prioritások felé irányítsuk. A **zöld közbeszerzési** szabályok egyre

[98] Az (EU) 2022/2434 rendelet.
[99] Lásd például a Fenntartható finanszírozással foglalkozó platform jelentését a piaci gyakorlatok gyűjteményéről – Európai Bizottság (europa.eu).
[100] COM(2024) 63 final.
[101] Eurostat adatsor (ten00141).

inkább kötelezővé válnak (például az akkumulátorokra, az épületek energiahatékonyságára[102], az építési termékekre[103] és a fenntartható termékekre vonatkozó közelmúltbeli kezdeményezések keretében). Mindezen munka ellenére a fosszilis tüzelőanyagok támogatása többé-kevésbé változatlan maradt: (2022-es árakon) mintegy 56 milliárd EUR-t tett ki a 2015–2021-es időszakban, amelynek csaknem felét olajtámogatásra, több mint egynegyedét pedig földgáz támogatására fordították.

Az energiaár-válságra reagálva a **fosszilis tüzelőanyagok támogatása 2021 és 2022 között közel 120 %-kal nőtt**. Az energiaunió irányításáról szóló rendelet[104] értelmében a tagállamok jelentést tesznek **az összes energiatámogatásról**. A Bizottság emellett módszertant dolgoz ki a környezeti szempontból káros, nem energetikai célú támogatások bejelentésére.

A szén-dioxid-árazás, például az EU ETS, csökkenti a kibocsátásokat. Bevételt generál a tagállamok számára az éghajlatváltozás kezeléséhez, valamint az ipari innováció és a háztartások támogatásához a méltányos átállás érdekében. Az első három fordulóban az EU ETS Innovációs Alap 6,5 milliárd EUR-t különített el mintegy 100 kísérleti projektre és demonstrációs üzemre az innovatív, alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológiák területén.

Bár az állami és a magánszektor zöld beruházásainak szintje jelentősen nőtt, **uniós szinten továbbra is jelentős környezetvédelmi beruházási hiány áll fenn**, amely 2030-ig évi 95 és 145 milliárd EUR között mozog[105].

3.3. Az integrált politikai döntéshozatal irányítása

A tagállamokban jelentkező társadalmi, környezeti és éghajlati kihívásokra számtalan **ambiciózus uniós kormányzási kezdeményezés mozdít elő integrált megoldásokat**. Ilyen például a körforgásos jelleg beépítése a nemzeti energia- és éghajlat-politikai tervekbe és az uniós versenyképességi stratégiába, a természetalapú megoldások beépítésének biztosítása az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást célzó nemzeti stratégiákba, a városi zöldítési tervekbe, beleértve az épített környezetre, a zöld infrastruktúrára és a földhasználatra vonatkozó stratégiákat és terveket.

Az EU makrogazdasági irányítási keretének éves ciklusa, az **európai szemeszter** immár magában foglalja a fenntartható fejlődési célokat és az uniós reziliencia-eredménytáblát. A **versenyképes fenntarthatósági keret** köré szerveződik, amely a kulcsfontosságú ágazatok (energia, mobilitás, agrár-élelmiszeripar, épített környezet) körforgásos gazdasági modellekre és karbonsemlegességre való átállásával foglalkozik. Kiterjed továbbá a természetvédelemre, a vízgazdálkodás rezilienciájára, a környezetvédelmi beruházási hiányra, a méltányos és inkluzív átállás szociális és foglalkoztatási szempontjaira, a környezeti szempontból káros támogatások fokozatos felszámolására, valamint „a szennyező fizet” elvre, beleértve az adókat is. Ezt tükrözik a 2023. évi országspecifikus ajánlások, amelyek a legtöbb tagállam esetében

[102] COM(2021) 802 final.
[103] COM(2022) 144 final.
[104] Az (EU) 2018/1999 rendelet.
[105] Feltéve, hogy a vonatkozó alapberuházásokat – az energia, a közlekedés, az ipar vagy a mezőgazdaság terén – végrehajtják, és azok biztosítják a szükséges járulékos környezeti előnyöket.

nagy hangsúlyt fektetnek a zöld átállásra, különösen az energetikai átállásra és a zöld készségekre, valamint az ipari és épített környezetre. Egyéb környezetvédelmi prioritások ugyancsak fokozott fókuszpontba kerülhetnek a továbbiakban.

3.4. Fenntartható üzleti modellek a reziliens gazdaságért

Gazdaságunk alapját az egészséges ökoszisztémák alkotják. **A vállalkozások nagymértékben függenek a természeti erőforrásoktól**: például az euroövezetben működő 4,2 millió vállalat 72 %-a nagymértékben függ legalább egy, természethez kapcsolódó szolgáltatástól, például a beporzástól, a tiszta víztől, az egészséges talajtól vagy a faanyagtól[106].

A zöld megállapodáshoz kapcsolódó jogszabályok alkalmazása várhatóan **növelni fogja a foglalkoztatást és a bruttó hozzáadott értéket a zöld gazdasági ágazatokban**, ezáltal fokozva az EU versenyképességét. Ezek az ágazatok az egymást követő válságok során jelentős ellenálló képességet mutattak, túlteljesítve a gazdaság egészét. A zöld gazdaság azonban az uniós gazdaságnak még mindig csak kevesebb mint 3 %-át teszi ki[107].

A **természet hozzájárulását és értékét még mindig túl sok üzleti és befektetési döntésben figyelmen kívül hagyják**. Ennek orvoslásához erős partnerséget kell kialakítani a vállalkozásokkal, amelyet az uniós szabályokban meghatározott fontosabb referenciaértékek támasztanak alá. A környezetbarát jellegre vonatkozó állítások kapcsán nemrég benyújtott kezdeményezés a zöldrefestés kockázatával foglalkozik, amely szabványosított módszertanok alkalmazásával leküzdhető. A **fenntartható vállalati beszámolásról szóló irányelv** (CSRD)[108] és a **fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló irányelv** javaslat[109] támogatja a felelős vállalati magatartást az értékláncok mentén, és megelőzi, enyhíti és kezeli az EU-ban működő uniós és nem uniós vállalatok üzleti tevékenységeinek káros társadalmi, éghajlati és környezeti hatásait. A **természeti tőke kezelésére alkalmas új vállalati számviteli módszertanok** fokozott elterjedése értékes adatokkal szolgálna a vállalati közzétételekhez, például a CSRD keretében. További intézkedésekre van szükség ahhoz, hogy a vállalatok teljesíteni tudják beszámolási kötelezettségeiket.

Az uniós induló és növekvő innovatív vállalkozások **finanszírozáshoz való hozzáférésének javítása**, a kutatás és az innováció előmozdítása, **a készségek fejlesztése és a szükséges kritikus fontosságú nyersanyagok biztosítása** ugyanilyen fontos a fenntartható üzleti modellek támogatása szempontjából.

3.5. Igazságos átmenet és környezeti méltányosság

A környezetkárosodás és a környezetszennyezés uniós polgárokra gyakorolt hatásai nem egyenletesen oszlanak meg az EU tagállamain belül, illetve a tagállamok között. Az éghajlatváltozás, a környezeti veszélyek és a kapcsolódó egészségügyi kockázatok, valamint a

[106] COM(2023) 376 final.
[107] Eurostat adatsor (env_ac_egss2).
[108] Az (EU) 2022/2464 irányelv.
[109] COM(2022) 71 final.

munkaerőpiaci változások **aránytalan mértékben érintik a veszélyeztetett csoportokat**, függetlenül attól, hogy társadalmi-gazdasági okok, egészségi állapotuk, koruk, nemük miatt veszélyeztetettek vagy mert egy kisebbséghez tartoznak. Ez **gyengíti a társadalmi kohéziót**, aláásva a kormányokba vetett bizalmat és ezáltal az átállás életképességét.

Az **igazságos átmenetre vonatkozó menetrenddel** az EU mindenki számára előnyös változást akar elérni. Az igazságos átmenet mechanizmus olyan alap, amely az átállással leginkább érintett régiókban élő munkavállalókat és polgárokat támogatja (az alap legalább 100 milliárd EUR keretből gazdálkodik). A kibocsátáskereskedelmi rendszer (ETS) csökkenti a kibocsátásokat, és bevételeket generál a tagállamok számára az éghajlatváltozás kezelése érdekében. Az ETS által finanszírozott **Szociális Klímaalap** 87 milliárd EUR-t fog mozgósítani a veszélyeztetett helyzetben lévő háztartások, közlekedési felhasználók és mikrovállalkozások támogatására. A klímasemlegességre való méltányos átállás biztosításáról szóló tanácsi ajánlás[110] végrehajtásának első értékelése[111] azt mutatta, hogy a tagállamok megkezdték a méltányos átállást támogató intézkedések végrehajtását, az országok között azonban jelentős különbségek tapasztalhatók, és van még mit javítani.

A 2020–2025-ös időszakra szóló uniós **nemi esélyegyenlőségi stratégia** és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz foglalkozik a folyamat nemek közötti és interszekcionális egyenlőtlenségeivel[112]. Az **uniós készségfejlesztési program** életkortól függetlenül támogatja a tanulókat és a munkavállalókat az oktatáshoz, a képzéshez és az egész életen át tartó tanuláshoz való hozzáférésben.

A környezet és a társadalom közötti ok-okozati összefüggés **tudományos alapjai** – néhány kivételtől eltekintve – még mindig jelentősen alulfejlettek. A **légszennyezettségi egyenlőtlenségek** 2007 és 2020 között nem javultak. A legszegényebb régiókban (az egy főre jutó GDP legalacsonyabb 20 %-a) PM2,5 szintet mérnek, amely következetesen egyharmadával magasabb az átlagnál, és csekély kilátás van a gyors javulásra. A szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők kevésbé férnek hozzá a jó minőségű ivóvízhez és a megfelelő higiénés körülményekhez[113].

A **zöld gazdaságban rejlő munkahely-teremtési potenciál** jobb tudatosítása növelheti a közvélemény támogatását. 2021-ben 4,3 millió embernek volt munkahelye a körforgásos gazdaságban, ami 11 %-os növekedést jelent 2015-höz képest[114], míg a kapcsolódó hozzáadott érték 27 %-kal nőtt, és elérte a mintegy 299 milliárd EUR-t[115]. A tiszta víz, hulladék és

[110] A Tanács ajánlása (2022. június 16.) a klímasemlegességre való méltányos átállás biztosításáról, 2022/C 243/04.

[111] Az EMCO és az SPC legfontosabb üzenetei a klímasemlegességre való méltányos átállás biztosításáról szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról (pdf) (europa.eu).

[112] A nemek és a környezet közötti kapcsolatokról lásd a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetének a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó 2023. évi mutatóját.

[113] Lásd: Európai Bizottság, Access to Essential Services (European Pillar of Social rights): Evidence from EU Member States, Final Synthesis Report 2023 (Hozzáférés az alapvető szolgáltatásokhoz [a szociális jogok európai pillére]: Tények az uniós tagállamokból. Végleges összefoglaló jelentés, 2023).

[114] Eurostat adatsor (cei_cie011).

[115] Eurostat adatsor (cei_cie012).

rehabilitációs ágazat önmagában mintegy 1 millió embert foglalkoztat, és a tiszta technológiákba történő beruházások további munkahelyeket teremtenek.

Egyre inkább tudatosult a **veszélyeztetett csoportok** védelmének (például a javasolt levegőminőségi irányelv és a települési szennyvízről szóló irányelv keretében), valamint a vízhez való hozzáféréssel kapcsolatos jogok **európai szociális pillére** végrehajtásának szükségessége. Ezek a változások lehetőséget kínálnak a környezeti méltányossággal kapcsolatos intézkedések fokozására. Globális szinten az EU úttörő szerepet vállalt a Dél-Afrikával, Indonéziával, Vietnammal, Szenegállal és Indiával kialakított „Igazságos energetikai átmenet" partnerségek keretében. A COP28 keretében kidolgozott igazságos átmenet munkaprogram lehetővé fogja tenni az igazságos átmenethez vezető útvonalakkal kapcsolatos eszmecserét.

3.6. A környezet és az egészség közötti kapcsolat

Egyre inkább tudatosul az emberekben a természet és a biológiai sokféleség szerepe az emberi egészség és jóllét fenntartásában. Az Európai Éghajlat- és Egészségvédelmi Megfigyelőközpont 2021 óta támogatja az éghajlatváltozás emberi egészségre gyakorolt hatásaival kapcsolatos együttműködést, az EEA Egészségügyi és Környezetvédelmi Atlasza pedig térképeket nyújt a környezeti hatások megjelenítéséhez.

Európában **minden tizedik korai elhalálozás** összefügghet a szennyezéssel, amely jobban érinti a hátrányos helyzetű és veszélyeztetett népességcsoportokat. Becslések szerint Európában évente **több mint negyedmillió rákos elhalálozás** mögött húzódnak környezeti okok, és a környezetszennyezés különösen káros hatást gyakorol a **kisgyermekekre**[116]. A mentális egészség átfogó megközelítéséről szóló közlemény[117] hangsúlyozza a lakosság légszennyezésnek vagy mérgező vegyi anyagoknak való kitettségének **mentális egészségre** gyakorolt hatásait, valamint a tiszta környezetnek a fizikai és mentális egészségre gyakorolt pozitív hatását.

A tudósok egyre inkább aggódnak a **mikroműanyagok** emberi egészségre gyakorolt lehetséges hatásai miatt, és arra figyelmeztetnek, hogy a vegyi anyagoknak való kitettség **reprodukciós és fejlődési egészségügyi** problémákhoz vezethet, ideértve a meddőséget, a vetélést, a rendellenes magzati fejlődést és a korai pubertást.

Az **„Egy az egészség" koncepció** elismeri, hogy a népegészség, valamint a házi- és vadon élő állatok, növények és a tágabb környezet egészsége kölcsönösen függ egymástól. Ez a megközelítés szerepel az olyan uniós kezdeményezésekben, mint „a termelőtől a fogyasztóig" stratégia és az európai gyógyszerstratégia, amelyek az antimikrobiális rezisztencia megelőzése érdekében intézkedéseket fogalmaznak meg az antimikrobiális szerek általános használatának csökkentésére, többek között az állattenyésztésben.

Globális szinten az EU a biológiai sokféleségről szóló egyezmény és a négyoldalú szövetség (FAO, UNEP, WHO és WOAH) keretében kialakított „Egy az egészség" koncepció korai

[116] COM(2021) 44 final.
[117] COM(2023) 398 final.

támogatói közé tartozott. A **COP28 éghajlatról és egészségről szóló nyilatkozata**[118] arra kötelezi a feleket, hogy kezeljék az éghajlattal összefüggő egészségi hatásokat, és mozdítsák elő az „Egy az egészség” koncepcióval kapcsolatos együttműködést.

3.7. Digitalizáció

A nyolcadik környezetvédelmi cselekvési program hangsúlyozza, hogy a digitalizáció kiaknázatlan lehetőségeket rejt magában az átállás felgyorsítása terén.

A **zöld adattér-kezdeményezés** végrehajtásának és a környezeti térinformatikai adatok megosztására („GreenData4All”) vonatkozó szabályok felülvizsgálatának célja, hogy a tényeken alapuló szakpolitikai döntéshozatal és végrehajtás megerősítése érdekében rendelkezésre bocsássa a releváns környezeti adatokat.

Ennek egyik konkrét példája az új **digitális termékútlevél**, amely „A digitális korra felkészült Európa” elnevezésű uniós stratégia egyik eredménye. A termékútlevél hozzá fog járulni az anyagok és az energia felhasználásának csökkenéséhez, a kibocsátások mérsékléséhez, a hulladék minimálisra csökkentéséhez, sőt a dematerializáció előmozdításához.

A digitalizáció terén további intézkedésekre van szükség ahhoz, hogy a tagállamok és a vállalkozások **könnyebben** tudjanak **beszámolni** az éghajlati és környezeti teljesítményeikről.

A digitalizációval kapcsolatos intézkedések nemcsak a kormányokat segíthetik, hanem lehetővé tehetik a lakosság számára, hogy hozzájáruljon a környezet állapotának nyomon követéséhez. A **modern** (többek között a Kopernikusz műholdakon keresztül zajló) **adatgyűjtésben és adatelemzésben rejlő lehetőségek** teljes körű kiaknázása meg fogja erősíteni a nyolcadik környezetvédelmi cselekvési program nyomonkövetési és jelentéstételi kereteit. Az **amatőr tudomány** módszereinek alkalmazása növelheti a tudatosságot, nyomást gyakorolhat a kormányokra, és hozzájárulhat a környezetvédelmi előrejelzéshez.

Mivel a digitalizáció környezeti hatásai egyre szaporodnak, kulcsszerep jut a lehetséges **környezeti hátrányok** (az energiafogyasztás növekedése, valamint az elektronikus eszközök előállítása, fogyasztása és ártalmatlanítása miatt) kezelésének.

3.8. Globális felhasználás

Az **éghajlatváltozás és a biológiai sokféleség csökkenése mögötti okok globálisak, és a szennyezés számos formája határokon átnyúló jellegű**. **Az EU egyedül nem tudja elérni éghajlat-politikai és környezetvédelmi célkitűzéseit**.

A zöld megállapodás új lendületet adott az EU globális zöld és éghajlat-politikai fellépésének. **A zöld megállapodással összefüggő diplomácia** előmozdította az éghajlat-politikai, energiaügyi és környezetvédelmi célkitűzések globális elterjedését, valamint – a Covid19-világjárványt követően – a **fenntarthatóságot a globális gazdasági helyreállítás során**. Az EU **zöld szövetségre** lépett Japánnal, Norvégiával és Kanadával, valamint **zöld partnerséget**

[118] Focus on Health at COP 28 (who.int).

kötött Dél-Koreával és Marokkóval. Az EU emellett fokozta az együttműködést a hasonlóan gondolkodó donorokkal, és elindította az igazságos energetikai átmenetre vonatkozó partnerségeket Dél-Afrikával, Vietnammal, Indonéziával és Szenegállal, de több más országgal és regionális csoportosulással is megerősítette együttműködését. Multilaterális szinten a Biológiai Sokféleség Egyezmény részes feleinek 15. konferenciáján (COP15) elfogadott **kunming-montreali globális biodiverzitás-megőrzési keretstratégia** és **a nemzeti joghatóságon kívül eső területek tengeri biológiai sokféleségéről szóló szerződés** elfogadása a nemzetközi együttműködés kulcsfontosságú mérföldkövei voltak. Előrelépés történt az ENSZ **COP27 és COP28 éghajlatváltozási konferenciáin**, beleértve a globális értékelés keretében az energiahatékonyság megkétszerezésére és a megújulóenergia-kapacitás megháromszorozására vonatkozó kötelezettségvállalást, valamint a globális metánkibocsátás csökkentésére vonatkozó, az energia-, a hulladék- és a mezőgazdasági ágazatot érintő kötelezettségvállalást. További fontos eredmény az ENSZ vegyi anyagokra vonatkozó globális kerete, az ENSZ 2023. évi vízügyi konferenciája, valamint a műanyagszennyezés megszüntetését célzó kormányközi mechanizmusról szóló tárgyalások megkezdése. A zöld megállapodás eredményeként új uniós jogszabályok születtek (az erdőirtásra, a CBAM-re stb. vonatkozóan)a fenntarthatóbb ellátási láncok kialakításának céljával, ami egyes kérdésekben nemzetközi szinten – többek között az uniós kereskedelempolitika keretében – erőteljesebb szerepvállaláshoz vezetett. A **2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlesztési menetrend végrehajtása terén elért eredmények első önkéntes uniós felülvizsgálata** 2023-ban azt mutatta, hogy az EU teljes mértékben elkötelezett a 17 fenntartható fejlődési cél mellett, és eredményeket ért el ezek megvalósítása terén[119].

Tekintettel a romló geopolitikai kapcsolatok miatt a **multilateralizmus** előtt álló jelenlegi kihívásokra, kulcsfontosságú a **harmadik országok mozgósítása** a közös éghajlat-politikai és környezetvédelmi célkitűzések elérése érdekében. Az EU-nak diplomáciai hálózataira, politikai befolyására, technológiai szakértelmére, képzési lehetőségeire és pénzügyi erőforrásaira kell támaszkodnia annak érdekében, hogy **együttműködjön a kormányokkal és a vállalkozásokkal**, és **segítse a globális reziliencia kiépítését** az instabilitás, az élelmiszer-ellátás bizonytalansága, a lakosság lakóhelyelhagyása és a kényszerű migráció megelőzése érdekében, valamint a globális fenntartható fejlődés valamennyi dimenziójának előmozdításáért. Elengedhetetlen továbbá **az igazságos átmenet globális szintű társfinanszírozása** is.

4. A HALADÁS MÉRÉSE

Az eddig elért eredmények értékelése és a magas szintű stratégiai politikai kommunikáció elősegítése érdekében a Bizottság az érdekelt felekkel folytatott konzultációt követően előterjesztette a **nyolcadik környezetvédelmi cselekvési terv nyomonkövetési keretét**[120]. Ez 28 kiemelt mutatót tartalmaz, amelyek stratégiai megközelítést biztosítanak a rendszerszintű változások helyi szintű nyomon követésére, teljes mértékben összhangban az ágazatspecifikus

[119] COM(2023) 700 final.
[120] COM(2019) 640 final.

éghajlat-politikai és környezetvédelmi nyomonkövetési eszközökkel. A kiválasztott kiemelt mutatók alapján az EEA **éves nyomonkövetési jelentéseket** tesz közzé.

A nyolcadik környezetvédelmi cselekvési programban foglaltaknak megfelelően az elszámoltathatóság biztosítása érdekében a nyomonkövetési keretnek stabilnak kell maradnia. 2022-ben fogadták el, és a benne foglalt kiemelt mutatók továbbra is megfelelnek a célnak. Mindazonáltal folyamatban van a jelenlegi mutatók javítására és újak kidolgozására irányuló munka (lásd a kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentumot), és a jövőben érdemes lehet megfontolni a nyomonkövetési keret aktualizálását.

Az elmúlt néhány évben a Bizottság számos **új horizontális nyomonkövetési keretet** dolgozott ki a rendszerszintű változások terén elért előrehaladás mérésére, beleértve a fenntartható fejlesztési célok és a reziliencia terén elért eredményeket is. E keretek kidolgozása során a Bizottság a jelenlegi tematikus nyomonkövetési keretekből – többek között a nyolcadik környezetvédelmi cselekvési program nyomonkövetési keretéből – származó éghajlati és környezeti mutatókat használt. Ezeket a mutatókat alkalmazza az európai szemeszter is. Folyamatban van egy olyan keret kidolgozása, amely **a fejlődés „GDP-n túli" mérésére szolgál**, a fenntartható és inkluzív jóllétet bemutató eredménytábla formájában.

5. KÖVETKEZTETÉSEK

Az EU a zöld megállapodás keretében és a nyolcadik környezetvédelmi cselekvési programmal összhangban ambiciózus hosszú távú célokat, kezdeményezéseket és keretjogszabályokat fogadott el. Ezzel az Unió **megfelelő pályára állt** a klímasemleges, tiszta, természetbarát és körforgásos gazdaság megvalósítása felé. Szilárd jogi keretet alakított ki, amely éghajlat-politikai és környezetvédelmi célkitűzéseket és ágazatokon átívelő jogszabályokat határoz meg az átállás felgyorsítása érdekében a gazdaság olyan kulcsfontosságú ágazataiban, mint az energia, az ipar és a közlekedés. A kezdeményezések többségének végrehajtása még nem teljes körű. Ezért még **korai lenne értékelni a környezetre gyakorolt teljes hatásukat**.

A zöld megállapodás úgy vázolja fel az EU fenntartható jövő felé vezető útját, hogy elkerülhetők legyenek azok a társadalmi, éghajlati és környezeti fordulópontok, amelyek hátrányosan befolyásolnák a gazdaságot és a társadalmat. Rendszerszintű stratégia, amelynek megvalósítása a nyolcadik környezetvédelmi cselekvési program kiemelt célkitűzéseivel és előfeltételeivel teljes összhangban történik. Épít az éghajlat-politikai, környezetvédelmi, szociális, ipari és versenyképességi célkitűzések közötti szinergiákra, így az egyik területen elért eredmények multiplikáló hatást fejtenek ki más területeken.

A körforgásos gazdaságra és a szennyezőanyag-mentességre irányuló kezdeményezések olyan pozitív változásokat fognak előidézni, amelyek hozzájárulnak az éghajlatváltozás mérsékléséhez és a biológiai sokféleség megóvásához. A természet megóvása járulékos előnyökkel jár az éghajlatváltozás mérséklése és az ahhoz való alkalmazkodás szempontjából. Az erőforrás-hatékony gazdaság csökkenti az ökoszisztémákra nehezedő nyomást, hozzájárul a hosszú távú versenyképesség fenntartásához és a külső sokkhatásokkal szembeni reziliencia kialakításához. A nyolcadik környezetvédelmi cselekvési programban 2050-re

megfogalmazott jövőkép középpontjában az igazságos és méltányos zöld átállás áll, az EU-ban és azon kívül, ami a generációk közötti felelősségen alapul.

Annak biztosítása érdekében, hogy a jogszabályok helyi szinten is hatást gyakoroljanak, valamint **felgyorsítsák** a kibocsátáscsökkentés **ütemét**, a biológiai sokféleség védelmét és helyreállítását, valamint a tiszta és körforgásos megoldások elterjedését, szükség lesz a hatóságok erőfeszítéseire minden szinten, a magánszektorral egyetemben. A szakpolitikai és szabályozási keret sikeres végrehajtásához kulcsfontosságú lesz az egyszerűsítés, a korszerűsítés és a digitalizáció, valamint a megfelelő finanszírozás. Elengedhetetlen továbbá, hogy megértsük és megoldjuk a végrehajtással kapcsolatos kihívásokat, ha azt akarjuk elérni, hogy a jogi keret gyökeret eresszen, hatást váltson ki, és megteremtse az elképzelés támogatottságát minden érintett részéről. Minden ágazatnak és csoportnak látnia kell, hogy a zöld átállás milyen előnyökkel jár számára.

Ennek érdekében a Bizottság továbbra is szorosan együtt fog működni a tagállamokkal és az összes érdekelt féllel. A gazdasági szereplőkkel és a szociális partnerekkel folytatott párbeszédek, valamint a polgári vitacsoportok[121] példaként szolgálnak erre a munkára, amelynek célja, hogy támogassa a főbb csoportokat az éghajlati és környezeti kockázatok megértésében, valamint növelje a támogatást a reziliencia és a hosszú távú fenntarthatóság kiépítéséhez szükséges intézkedések iránt a társadalmi-gazdasági spektrum minden szegmensében.

Jelentős beruházásokra van szükség az EU zöld átállásának megvalósításához és a klímasemlegesség céljának eléréséhez. A zöld átállás finanszírozása alapvető jelentőségű az éghajlatváltozásból és a gazdaságot és a társadalmat tápláló ökoszisztéma-szolgáltatásokat tönkretevő környezetkárosodásból fakadó költségek elkerüléséhez. A finanszírozási hiány áthidalása érdekében szükség van állami és magánberuházásokra, valamint fokozatosan meg kell szüntetni a fosszilis tüzelőanyagoknak nyújtott és egyéb környezeti szempontból káros támogatásokat.

A befektetők és az ipari szereplők egyre szélesebb körben csatlakoznak ezekhez az erőfeszítésekhez, mivel megértették, hogy mit jelent üzleti modelljeik jövője szempontjából a fenntarthatóság, és hosszú távon milyen stratégiai döntéseket kell hozniuk. Ahhoz, hogy a zöld átállás megtörténjen, a szempontjait jobban integrálni kell a gazdasági koordinációs mechanizmusokba, például a makrogazdasági koordinációba és az európai szemeszterbe.

Végezetül kulcsfontosságú az éghajlatváltozással és a környezetvédelmi célkitűzésekkel kapcsolatos globális cselekvés. Az EU eddig is vezető szerepet töltött be azáltal, hogy a nemzetközi napirend fókuszába helyezte az éghajlatváltozást, a biológiai sokféleség csökkenését, a közelmúltban pedig a műanyagszennyezést és a vízgazdálkodás rezilienciáját. Mozgósítja a nemzetközi közösséget a nyolcadik környezetvédelmi cselekvési program jövőképének megvalósítása érdekében, amely szerint a magas életminőséget bolygónk tűrőképességének határain belül kell fenntartanunk.

[121] Polgári Részvételi Platform – Európai Bizottság (europa.eu).